

Tízéves az online információkeresés Magyarországon

1980-ban indulhatott meg Magyarországon a kísérleti, majd 1982-ben az üzemszerű online keresés nyugati szolgáltatóközpontok mintegy 200 adatbázisából. Ma már tízéves múltat tekinthetünk vissza, s ez idő alatt közel 50 hazai intézményben összesen 15 külföldi szolgáltatóközpont sok száz adatbázisát használták kutatóink, fejlesztőmérnökeink, üzletembereink; sajnos nem olyan mértékben, amekkorában célszerű lenne, és amilyenre információs közvetítő szolgáltató-saink fel vannak készülve. Ennek ellenére joggal lehetünk büszkéek arra az online kultúrára, amelyet szinte a semmiből teremtettünk meg, és amely európai rangra emeli hazánkat, mert mértéke és kiterjedtsége összemérhető fejlett nyugat-európai kis országok online adatbázis-használati adataival.

A magyarországi online információkeresés születési évének 1980 tekinthető. Ekkor lépett teljes üzembe az OMFB Rendszerelemzési Iroda kezdeményezésére az MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutató Intézete (SZTAKI, Budapest) és a Nemzetközi Alkalmazott Rendszerelemzési Intézet (International Institute for Applied Systems Analysis = IIASA, Laxenburg, Ausztria) közötti közvetlen adatátviteli vonal, amelynek révén mód nyílt a nagy nyugati adatbázis-szolgáltató központok elérésére és az adatbázisok online keresésére. Ezzel Magyarország az első egyike lett Kelet-Európában a nyilvános, széles körű online információkeresésben. Nem csupán úttörő szerepet játszott, hanem viszonylag rövid idő alatt fejlett online kultúrát honosított meg.

Ma már számos magyar kutató-fejlesztő intézetben, egyetemen, gyógyszergyárban és információs központban működik olyan terminál vagy PC, amely alkalmas a nagy nyugati szolgáltatóközpontokhoz való kapcsolódásra. Adatbázisok tucatjaiból keresnek vagy kerestetnek a magyar szakemberek, üzletemberek százai információt online módszerrel. Ennek az írásnak a célja, hogy röviden áttekinthesse a magyarországi online információkeresés kialakulását és jelenlegi gyakorlatát.

Előttörténet dióhéjban

Magyarországon az online rendszerek elérése terén az első esemény az INIS, a Nemzetközi Atomenergiai Ügynökség (International Atomic Energy Agency = IAEA) nemzetközi nukleáris információs rendszere nevéhez fűződik. Az INIS, valamint az IAEA mezőgazdasági információs rendszere, az AGRIS 1978 júliusában a SZTAKI-ban online kapcsolódást valósított meg az IAEA bécsi központjában működő adatbázisokhoz. A bemutatón és a tanfolyamon az

INIS és AGRIS adatbázis online használatát oktatták a magyar felhasználóknak. A kapcsolt telefonvonalon megvalósított kéthetes kísérleti kapcsolat bár meglehetősen rossz minőségű volt, valami mégis elkezdődött.

1979-ben figyelemfelkeltő cikket publikáltunk [1], amelyben bebizonyítottuk, hogy az online kapcsolódás lehetősége Magyarországról már nem vágyálom, hanem realitás. Ennek nyomán a SZTAKI-ban 1979 végén sikerült létrehozni egy számítógéprendszert, amely az IIASA számítógépével volt összekapcsolva bérelt postai vonalon. Az IIASA-ból mód volt az online kapcsolatra az IAEA-hoz, továbbá az akkor még Lockheed Dialog nevű adatbázis-szolgáltató központhoz (host) az USA-ban és az olaszországi Frascatiban működő ESA-IRS hosthoz is. Ezzel 1980-ban két éves kísérleti online időszak kezdődött el, amelyben bármely magyar felhasználó térítésmentesen vehetett részt. A költségeket az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság (OMFB) és a SZTAKI fedezte. Az INIS adatbázis kísérleti online kereséséről [2] alatt számoltunk be. Az összesen 39 intézmény mintegy 160 munkatársa által igénybe vett kísérleti online keresési időszakról (1980–1981) szóló összefoglaló [3] alatt található.

Magyarországon – a legtöbb országtól eltérően – a telefonvonalak rossz minősége miatt nem kerülhetett sor a kapcsolt vonalak számítógépes adatátvitelére való zavarmentes használatára. A széles körű online kapcsolódáshoz adatátviteli hálózat létesítésére volt szükség. Örömmel üdvözlöttük a Magyar Posta 1982-ben indított vonalkapcsolt hálózatát, a japán Nippon Electric berendezésekkel működő NEDIX-et. A NEDIX-hálózat részben a magyarországi számítógépeket volt hivatott összekapcsolni, részben néhány vonalat tartott üzemben a bécsi Radio Austria (Radaus) szolgáltatóközpont és a budapesti NEDIX-központ között. A Radaus a nagy

európai és világhálózatok egy csomópontjaként lehetővé tette a magyar felhasználók online kapcsolódását bármelyik nyugati hosthoz, igaz, csak 300 baud sebességgel.

1982-ben tehát megoldódott a telekommunikációs probléma. Magyar gyártmányú terminálok kerültek forgalomba, amelyek alkalmasak voltak interaktív kapcsolatra. A NEDIX-modemek és -vonalak telepítését a posta vállalta az igénylők számára. A technikai akadályok nagy része elhárult.

A pénzügyi (valutáris) gondokat is sikerült megoldani 1982-ben. Az *Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár (OMIKK)*, a legnagyobb magyar információs szakintézmény keretében működő *OMIKK-Technoinform* külkereskedelmi részleg megkapta a jogot és a valutakeretet az online információkereskedelemre. Azóta a magyar online felhasználók részére az OMIKK-Technoinform köti meg a szerződéseket a hostokkal, beszerzi a kapcsolódási jelszavakat, és fizeti a használati díjakat. A magyar felhasználók a használat ellenértékét forintban térítik az OMIKK-Technoinformnak.

1982 végén megnyílt a lehetőség a magyar felhasználók számára mind technikailag, mind pénzügyileg a széles körű, üzemszerű online információkeresés beindítására. Ehhez jó alapot adott a kétéves kísérleti időszak, amely során kinevelődtek a professzionális közvetítő szakemberek.

A hazai online felhasználás szerkezete

Valamennyi online kereséssel foglalkozó intézmény eddig az OMIKK-Technoinform által rendelkezésre bocsátott valutát használta a hostok számláinak kifizetésére. Ugyancsak az OMIKK-Technoinform tartotta az adminisztratív kapcsolatot a hostokkal (az egyetlen kivétel az IAEA, amellyel a magyar felhasználók az INIS Liaison Officer – e sorok írója –, ill. az AGRIS Liaison Officer útján tartják a kapcsolatot). Ma kezdenek más megoldások is kialakulni.

A technikai háttér biztosítása a felhasználó intézmények feladata. Maguk gondoskodnak a megfelelő terminál vagy PC üzembe helyezéséről, a Magyar Posta Központi Távíróhivatalától igényelt NEDIX-vonal beszerzéséről és modem bérletéről (ez sajnos hosszú várakozással jár, és meglehetősen drága is), a közvetítők képzéséről és a nyomtatott segédletek beszerzéséről. A felhasználó intézmények az OMIKK-Technoinformmal számolják el (forintban) a használat költségeit a hostoktól oda beérkező számlák alapján.

1982-től folyamatosan nőtt az online adatbázisok hazai intézményi, ill. egyéni használóinak a száma. Az első nyilvános, bárki által igénybe vehető, kereskedelmi alapokon működő szolgáltatást az OMIKK e célra létesült szervezete (Számítógépes Irodalomkutatási Szolgálat) hozta létre. Hasonló szolgáltatást vezetett be az elsők között a *Veszprémi Vegyipari Egyetem Központi Könyvtára*, elsősorban a dunántúli vegyipari üzemek és egyetemek számára. Létrejött az

ipari, az orvosi, a mezőgazdasági és más ágazati információs központok nyilvános online szolgáltatása. Az OMIKK-ban bevezetett üzemszerű, bárki által igénybe vehető online információszolgáltatás indulásáról 1983-ban számoltunk be [4].

A gyógyszergyárak az elsők között voltak saját online keresőhely létesítésében információigényeik kielégítésére. Ma már mind az öt magyar gyógyszergyár üzemeltet online keresést a vállalati könyvtár keretében. Közülük is kiemelkedik a *Kőbányai Gyógyszerárugyár*, amelynek öt éves online felhasználási adatait 1986-ban publikálták [5].

Magyarországon ma összesen 46 intézményben van online keresőhely. A fent említett gyógyszergyárakon és információs központokon kívül néhány egyetemen és főiskolán, kutatóintézetben és egyéb intézményben folyik több-kevesebb üzemszerű online keresés saját jelszóval. Az összes igénybe vett host száma 15, természetesen a legtöbb intézménynek egynél több hosthoz van jelszava. A legújabb fejlemény, hogy hosszú évek után az ESA-IRS is lehetővé tette a kapcsolódást, ez azonban még nem terjedt el széles körben.

A magyarországi felhasználók adatait mutatja az 1. táblázat. Az A) részben láthatjuk, hogy mely hosthoz hány intézménynek van jelszava, a B) részben pedig azt, hogy hány intézménynek van jelszava egy, kettő stb. számú hosthoz. A C) részben tüntettük fel az online keresésre berendezett szervezetek intézménytípus szerinti megoszlását.

Az OMIKK-nak különleges szerepe van a magyar felhasználó intézmények között. Mint központi információs intézmény – lásd a táblázat C) részének utolsó sorát –, valamennyi magyar intézet, vállalat, kormány szerv munkatársait fogadja. Három műszaki diplomás professzionális közvetítője – rengeteg tapasztalattal, valamint értékes nyomtatott segédlet-tárral (tezauruszok, keresőnyelv- és rendszerismeretők, adatbázis-leírások stb.) – bármely témában vállal online keresést. Ezen túl azonban mikroszámítógépet és NEDIX-állomását azon intézmények keresőinek, közvetítőinek rendelkezésére bocsátja, akiknek van ugyan saját jelszavuk, de technikai lehetőségek híján másuttal kénytelenek keresni. Az OMIKK vállalja továbbá a közvetítők betanítását és gyakorlatát, vagy más intézményeknek keresés végzését azok jelszavával az OMIKK terminálján. Ezeket a szolgáltatásokat díjazás fejében végzi, mivel az OMIKK online szolgáltatása önfenntartásra kötelezett üzem.

A magyarországi felhasználás adatai

Az OMIKK-Technoinform útján centralizált online használat lehetővé tette a legjellemzőbb adatok összegyűjtését és értékelését.

A 2. táblázatban mutatjuk be a magyar felhasználók által leginkább igénybe vett öt szolgáltatóközpont (host) használatának óraszámát 1989-ben. Látható,

1. táblázat

A Magyarországon online kereséshez jelszóval rendelkező intézmények megoszlása
Az összes aktív intézmény száma: 46

A) Szolgáltatóközpontok szerint

Host	Jelszóval rendelkező intézmények száma
Dialog	40
STN International	18
Data-Star	16
Orbit	19
Télésystemes-Questel	9
DIMDI	7
Radio Austria	5
IAEA	3
Pergamon InfoLine	3
ESA-IRS	2
ECHO	2
BRS	1
DRI	1
EMIS	1
Bertelsmann	1

B) Szolgáltatóközpontok száma szerint

Az intézmény hány host jelszavával rendelkezik

Intézmények száma	Intézmények száma
1	17
2	9
3	10
4	2
5	4
6	1
7	2
8	1
Összesen:	46

C) Intézménytípus szerint

Intézmény típusa	Jelszóval rendelkező intézmények száma
Ágazati K+ F intézet	12
Egyetem, főiskola	10
Kereskedelmi/iparvállalat (gyógyszergyárak nélkül)	9
Gyógyszergyár	5
Ágazati információs központ	5
Kormányhivatal	3
Egészségügyi intézet	1
Országos információs központ	1
Összesen:	46

hogy a Dialog kapcsolati óraszámát vezet. Ez az öt központ jelenti a teljes online keresés kb. 80%-át, a többin mintegy tíz host osztozik.

A 3. táblázat mutatja a Dialog központnál 1 óránál többet használt adatbázisokat 1989 első félévében. A 4. táblázat ugyanebben az időszakban a fél óra és egy óra közötti ideig használt adatbázisokat (fájlokat) tünteti fel. Feltehetőleg ezek az adatbázisok is az 1

2. táblázat

Az 1989. évi kapcsolati idők az öt legtöbbet használt szolgáltatóközpontnál

Host	Kapcsolati idő (óra)
Dialog	641,1
fájlok	591,4
Dialmail	49,7
STN International	328,8
Data-Star	98,2
DIMDI	54,8
Orbit	49,5

óránál több kategóriába kerültek volna, ha a felmérés teljes évre elkészül. Az adatok szerint a Magyarországon legnépszerűbb, az adatbázisok legszélesebb spektrumát nyújtó host, a Dialog 45 adatbázisát használták a magyar felhasználó intézmények 1 óránál többet, további 28 adatbázist fél óra–1 óra között, és további 140 adatbázist fél óránál rövidebb ideig (vagyis összesen 213 Dialog fájlba léptek be). A táblázatokban a külön fájlzámmal jelzett részadatbázisok kapcsolódási óraszámait egybevontuk.

Hasonlóan a nemzetközi gyakorlathoz, vezet a kémiai tárgyú keresések száma (lásd később is). Az orvosi tárgyú keresések második helye annak köszönhető, hogy az egészségügyi tárca jelentős támogatásban részesíti az orvos kutatók informálódását.

A Derwent-féle szabadalmi adatbázisok (WPI/WPIL) nagymértékű igénybevétele a gyógyszerügyi információigényekkel magyarázható. (Az oktatási szakterületű ERIC adatbázis előkelő helyezését annak köszönheti, hogy az 1. sz. fájl a Dialog rendszer default fájljának* szerepét tölti be. A 3. és 4. táblázat érzékelteti a magyarországi online felhasználói spektrum meglehetősen diverzifikáltságát.

Az OMIKK online szolgáltatásának mutatói

Az OMIKK szolgáltatását bárki megrendelheti, tehát főleg olyan intézmények kutatóinak, fejlesztőinek stb. ajánljuk, ahol nincs saját online kapcsolódási lehetőség. Éppen ezért az OMIKK online használati adatai jól tükrözik a hazai felhasználók megoszlását. Az 5. táblázatban mutatjuk be az 1989. évben kapott megrendelések szakterület szerinti eloszlását. Itt is jól látható, hogy vezet a vegyipar, s ha ide sorolnánk a műanyag, műszál, gumi szakterületet is, a gazdasági típusú szakterületek vegyipari irányú kereséseivel együtt jóval 50% felett lenne a szélesebb körben értelmezett kémia, vegyipar részesedése.

A korábbi évek OMIKK-beli online felhasználási adatai a [6]-ban és [7]-ben találhatóak. Az adatbázisok és felhasználók eloszlása a mostanihoz hasonló volt, korábban is a vegyészeti témák domináltak. A hostok

* Default file = parkolófájl. Az a fájl, amelybe automatikusan belépünk kapcsolódás után, mielőtt adatbázist választunk.

3. táblázat

A DIALOG rendszer fél év alatt összesen 1 óránál többet használt adatbázisai (1989. januártól júniusig)

Sorszám	DIALOG-fájl száma(i)	DIALOG-fájl neve	Online kapcsolati idő (óra)
1.	308, 309, 310, 311, 312, 399	CA SEARCH	45,781
2.	152, 153, 154, 155	MEDLINE	35,360
3.	1*	ERIC	32,065
4.	350, 351	WPI/WPIL	27,934
5.	411	DIALINDEX	19,244
6.	12, 13	INSPEC	11,511
7.	50, 53	CAB ABSTRACTS	10,792
8.	34, 432, 433, 434	SCISEARCH	7,397
9.	5, 55	BIOSIS PREVIEWS	6,707
10.	72, 172, 173	EMBASE	6,663
11.	16	PIS PROMT	5,90
12.	8	COMPENDEX PLUS	5,608
13.	51	FOOD SCIENCE AND TECHNOLOGY ABSTRACTS	5,438
14.	301	CHEMNAME	3,082
15.	229	DRUG INFORMATION FULLTEXT	2,859
16.	280**	ONTAP WPI	2,669
17.	204**	ONTAP CA SEARCH	2,514
18.	32	METADEX	2,438
19.	328, 329, 330, 331, 332	CHEMSIS	2,214
20.	42	PHARMACEUTICAL NEWS INDEX	1,981
21.	277**	ONTAP INVESTEXT	1,951
22.	6	NTIS	1,912
23.	357	BIOTECHNOLOGY ABSTRACTS	1,864
24.	11	PSYCINFO	1,706
25.	518	INTERNATIONAL DUN'S MARKET IDENTIFIERS (D AND B)	1,507
26.	275	COMPUTER DATABASE	1,504
27.	83	PTS	1,498
28.	470	BOOKS IN PRINT	1,415
29.	254**	ONTAP MEDLINE	1,364
30.	410	CHRONOLOG NEWSLETTER	1,349
31.	90	FOREIGN TRADE AND ECONOMY ABSTRACTS	4,326
32.	358	CURRENT BIOTECHNOLOGY ABSTRACTS	1,302
33.	303	HEILBRON	1,271
34.	239	MATHSCI	1,266
35.	61	LISA	1,256
36.	7	SOCIAL SCISEARCH	1,238
37.	636	PTS NEWSLETTER DATABASE	1,235
38.	648	TRADE AND INDUSTRY ASAP	1,199
39.	519	DUN'S FINANCIAL RECORDS PLUS (D AND B)	1,191
40.	305	ANALYTICAL ABSTRACTS	1,154
41.	74	INTERNATIONAL PHARMACEUTICAL ABSTRACTS	1,140
42.	232	MENU-INTERNATIONAL SOFTWARE DATABASE	1,108
43.	590	KOMPASS EUROPE	1,106
44.	37	SOCIOLOGICAL ABSTRACTS	1,085
45.	71	MODERN LANGUAGE ASSOCIATION BIBLIOGRAPHY	1,008

* A legtöbb esetben default fájl.

** Oktatófájl.

közül a vezető Dialogot a Data-Star és az Orbit követte korábban is (újabbán a STN igénybevétele felzárkózott az Orbitéhoz). A legfeltűnőbb különbségek a korábbi évekhez képest, hogy nőtt a szabadalmi keresések részaránya, de ennél jobban nőtt a business jellegű keresések (céginformáció, piaci, kereskedelmi stb. adatok kérése) aránya: az 1984. évi

8%-nál kevesebb ilyen témával szemben (6) 1989-ben együttesen 20%-ot értek el.

Szomorú tény, hogy az utóbbi években csökkenő trendet mutat az OMIKK online felhasználása. Ennek egyik oka, hogy a nagy online felhasználók saját online használatra tértek át; tapasztalatunk szerint azonban a csökkenés fő oka az ország gazdasági helyzetének romlása.

4. táblázat

A DIALOG rendszer fél év alatt összesen 0,5– 1 óra között használt adatbázisai (1989. januártól júniusig)

DIALOG-fájl száma(i)	DIALOG-fájl neve	Online kapcsolati idő (óra)
10, 110	AGRICOLA	0,508
14	ISMEC	0,648
15	ABI/INFORM	0,865
19	CHEMICAL INDUSTRY NOTES	0,589
23, 24, 25, 340	CLAIMS/U. S. PATENT ABSTRACTS	0,745
35	DISSERTATION ABSTRACTS	0,575
36	LINGUISTIC AND LANGUAGE BEHAVIOR ABSTRACTS	0,837
49	PAIS INTERNATIONAL	0,543
69	ENERGYLINE	0,501
75	MANAGEMENT CONTENTS	0,669
139	ECONOMIC LITERATURE INDEX	0,737
148	TRADE AND INDUSTRY INDEX	0,937
161	OCCUPATIONAL SAFETY AND HEALTH	0,363
200*	DIALOG PUBLICATIONS	0,647
201**	ONTAP ERIC	0,843
203	AGRIS	0,980
213**	ONTAP INSPEC	0,592
226	TRADEMARKSCAN	0,512
256	BUSINESS SOFTWARE DATABASE	0,796
272**	ONTAP EMBASE	0,941
278	MICROCOMPUTER SOFTWARE GUIDE	0,870
279**	ONTAP CLAIMS	0,684
315	CHEMICAL ENGINEERING ABSTRACTS	0,989
319	CHEMICAL BUSINESS NEWBASE	0,552
415	DIALOG BLUESHEETS	0,503
426	LC MARC – BOOKS	0,810
621	PTS NEW PRODUCTS ANNOUNCEMENTS/PLUS	0,617
624	MCGRAW-HILL PUBLICATIONS ONLINE	0,545

* A legtöbb esetben default fájl.

** Oktatófájl.

5. táblázat

Az OMIKK-ban 1989-ben megrendelt online információkeresési témák szakterület szerint (külső megrendelések)

Szakterületek	Keresések	
	száma	százaléka
Kémia, vegyipar	55	22,92
Termékek piaca, kereskedelme	28	11,66
Műanyag, műszál, gumi	27	11,25
Céginformáció, gyártó vállalatok	21	8,75
Környezet, szennyvíz, tüzelés	20	8,33
Elektromosság, elektronika mérés-technika	19	7,92
Biológia, biotechnika	15	6,25
Építés, építőanyagok	9	3,75
Matematika, számítástechnika, szervezés	9	3,75
Kőolaj	7	2,92
Gépipar, anyagtudomány	7	2,92
Egyéb és vegyes	23	9,58
Összesen:	240	100,00

A 6. táblázatban látható a keresések (külső és belső igények alapján teljesített terminálulések) számának alakulása 1987-től 1990. júniusig, féléves bontásban. Látható, hogy az első fél években több keresés volt, mint a második fél években (ennek fő oka a nyári vakáció), de ezek egymáshoz viszonyítva csökkenő tendenciát mutatnak. Összehasonlításként: az online időszak kezdetén, 1982. szeptembertől 1984. áprilisig összesen 314 megrendelt témára végeztünk online keresést [6]. Ezután egy ideig növekedés volt tapasztalható 1986–87-ig (önálló online használó intézmények fokozott belépése ellenére), ezután következik a 6. táblázat szerint csökkenő üzem.

Oktatás/képzés Magyarországon

Az OMIKK-ban felhalmozódott gazdag online keresési tapasztalat és segédlet, az intézmény kebelében működő Országos Műszaki Könyvtárak a primer dokumentumok hozzáférésehez nyújtott köz-

6. táblázat

Az online terminálülések (keresések) száma az OMIKK-ban (összes használat)

Időszak	1987		1988		1989		1990
	jan.–jún.	júl.–dec.	jan.–jún.	júl.–dec.	jan.–jún.	júl.–dec.	jan.–jún.
Keresések száma	305	258	300	211	262	162	203

reműködése, valamint az OMIKK-Technoinform említett szolgáltatásai arra predesztinálják az intézményt, hogy az online információkeresés országos szellemi központjaként is működjön. Éppen ezért sokszor és szívesen vállalkozott közvetítők képzésére és felhasználók oktatására [8].

Az OMIKK felfogása szerint egy intézményben akkor gazdaságos saját online keresőhelyet létesíteni és fenntartani, ha az napi átlagban legalább 1–2 órán át üzemel. Ennél kevesebb igény esetén célszerűbb valamely professzionális (ágazati vagy regionális) információs központot megbízni online kereséssel. Ennek az elvnek a figyelembevételével szerveztük meg rendszeres közvetítőképző tanfolyamainkat, a más online keresőhelyeken dolgozó közvetítőket pedig tanácsadással is segítjük.

Magyarországon számos külföldi adatbázis-szolgáltató tartott tanfolyamokat, szemináriumokat. Így a már említett és később megismételt IAEA-tanfolyamon kívül a Dialog, az Orbit és az STN host előadói tartottak alap- és továbbképzést, de adatbázis-tanfolyamok is voltak (pl. Derwent, INSPEC). Az OMIKK-Technoinform szervezésében magyar közvetítők csoportjai utaztak a hostok külföldi tanfolyamaira, továbbképző szemináriumaira. Sok tanfolyamot rendeztek kizárólag magyar résztvevőknek (Data-Star, STN, Télésystemes-Questel).

Magyar online szakemberek intenzíven vettek részt különféle online konferenciákon, szemináriumokon. Például a londoni éves nemzetközi online konferenciákon (IOLIM) 1983-tól majd minden évben szerepelt legalább egy magyar előadó is (Jacsó Péter, Válas György, Novák Teréz, Roboz Péter, Brückner Huba, Bruck Péter és szerzőtársai). Magyarországon 1983-ban rendeztek már nemzetközi online konferenciát és kiállítást (Database '83).

Problémák, kilátások

Fő gondjaink közül az egyik a telekommunikáció sok hiányossága, ami a vonalkapcsolt hálózat szűk keresztmetszetéből következik. Az átvitel lassú (300 baud), a vonalak száma a Radaushoz elégtelen, gyakori az üzemzavar. A posta évek óta kísérletezik a csomagkapcsolt hálózat létrehozásával, mindaddig hiába.

A másik gond anyagi természetű. Az online keresés számunkra meglehetősen drága, a forint leértékelésével tovább drágul. A kutatóintézmények,

de a vállalatok is egyre kevésbé tudják megfizetni a korszerű, de drága információszolgáltatást. A műszaki fejlesztés megnyirbálása érezteti hatását az online keresések csökkentésében. Ehhez hozzájárul az a vállalatvezetői felfogás, hogy elsősorban az információszerzés költségeit faragják le takarékoskodás címén, illetve ürügyén. Fennáll a veszélye, hogy Magyarország jelenlegi nehéz keményvaluta-ellátási helyzetében sor kerülhet az OMIKK-Technoinform online importkeretének lefaragására.

Reméljük azonban, hogy ez a mai pangás csak átmeneti, és megint fellendülés várható a műszaki fejlesztésben, s ezzel az online felhasználásban is. A bibliográfiai adatbázisok iránti csökkenő keresletet igyekszünk több faktografikus online szolgáltatás bevezetésével pótolni. Egyre több gazdasági, business információt próbálunk szolgáltatni, igaz, ebben erősen hátrátnak az e téren rendelkezésre álló európai business adatbázisok hiányosságai, korlátai. Sajnos, ma még sok piaci, termelési pénzügyi adatokat kérő megrendelőt kell elutasítanunk elégtelen források miatt.

Talán változatlan intenzitással folyik tovább a szabadalmi információk kutatása. Bízunk a gyógyszer-gyárakban és egyéb vegyipari üzemekben, intézményekben, hogy folytatják vagy növelik az online felhasználást. Ugyancsak növekedést várunk az orvosi-egészségügyi információkeresésben. Csak remélni tudjuk, hogy az ipar és a termelés fellendülésével, no meg több és jobb faktografikus adatbázis megjelenésével növekszik majd a meglehetősen kevés online keresés az ipari területeken (pl. elektronika, számítástechnika, energia, gépipar). Bízunk abban is, hogy a környezetvédelmi információ szerepe nőni fog.

E rövid összefoglaló keretében nem térhettünk ki a magyarországi online használat valamennyi kérdésére. Célunk azonban az volt, hogy általános helyzetképet tárjunk fel. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy néhány igen lelkes, elhivatott és jól képzett szakemberünknek és vezetőnek köszönhetően valóban kiemelkedő szerepet tudunk vállalni a kelet-európai országok között az online kultúra megteremtésében, s reméljük, ez a tendencia a jövőben is folytatódik.

Irodalom

- [1] ROBOZ P.–SZÁNTÓ P.: Hazai online kapcsolás nemzetközi információs hálózatokhoz – Vágyalom vagy realitás? = Tudományos és Műszaki Tájékoztató, 26. köt. 1. sz. 1979. p. 1–11.

- [2] HARASZTHY É.–ROBOZ P.: Párbeszédés információkereső szolgáltatás Magyarországon az INIS adatbázis közvetlen elérésével. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 28. köt. 8–9. sz. 1981. p. 364–372.
- [3] TÓTH B.: Online számítógép-kapcsolatok nemzetközi adathálózatok útján. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 29. köt. 7. sz. 1982. p. 265–272.
- [4] ROBOZ P.: Online információszolgáltató üzem az OMIKK-ban 1982-ben. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 30. köt. 3. sz. 1983. p. 81–90.
- [5] SÁNDORI Zs.: Külföldi szakirodalmi adatbázisok használata a Kőbányai Gyógyszerárugyár műszaki könyvtárában. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 33. köt. 3. sz. 1986. p. 115–122.
- [6] VÁLAS Gy.: Online public search services in OMIKK, Hungary – The first 20 months. = 8th International Online Information Meeting, London, 4–6 December 1984. Proceedings, p. 125–138. (Learned Information, Oxford, 1984.)
- [7] VÁLAS Gy.: Online információkeresés az OMIKK-ban és a nagyvilágban. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 33. köt. 3. sz. 1986. p. 103–114.
- [8] NOVÁK T.–ROBOZ P.: Online közvetítő tanfolyamok az OMIKK-ban. Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 33. köt. 3. sz. 1986. p. 123–129.

Beérkezett: 1990. V. 18-án.

Az Országos Műszaki Könyvtár
ÚJ, INGYENES SZOLGÁLTATÁSA

kb. 2 MILLIÓ

forgalomban lévő és a közeljövőben megjelenő

KÖNYVRŐL és FOLYÓIRATRÓL

tájékoztat.

**BIBLIOGRÁFIAI ADATBÁZISOK
KOMPAKTLEMEZEN!**

Books in Print Plus

az USA-ban forgalmazott könyvekről,

Whitaker's Bookbank

a Nagy-Britanniában forgalmazott könyvekről,

Verzeichnis Lieferbarer Bücher

az NSZK-ban forgalmazott könyvekről,

Ulrich's Plus International Serials Database

az egész világon megjelenő időszaki kiadványokról.

Az adatbázisokban a katalógusok szokásos keresési adatain kívül országok, címszavak, közreadók, kiadók, olvasókör és még számos szempont szerint lehet keresni, szakértői segítséggel.

Részletes felvilágosítással készséggel állunk rendelkezésére:

OMK Olvasószolgálat
Telefon: 138-4900
Cím: Budapest VIII., Múzeum u. 17.
Telex: 224944 omikk h

